

วารสารนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
THAMMASAT LAW JOURNAL

ชื่อเรื่อง: ว่าด้วยการด้อยค่าของสินทรัพย์ในตลาดทุนไทย

ชื่อผู้แต่ง: สุภาวิณี จีระสุวรรณ และศรายุทธ เรืองสุวรรณ

การอ้างอิงที่แนะนำ: สุภาวิณี จีระสุวรรณ และศรายุทธ เรืองสุวรรณ, 'ว่าด้วยการด้อยค่าของสินทรัพย์ในตลาดทุนไทย' (2565) 3 วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 602.

ผู้สนับสนุนหลัก

CHANDLER MHM

SATYAPON
& PARTNERS

THAILAND Intellectual Property Law Firm

Tax and Legal Counsellors

Seri Manop & Doyle

ผู้สนับสนุนร่วม

SAIJO DENKI

WEERAWONG C&P
WEERAWONG, CHENNAI & PARTNERS LTD.

CSBC
LAW OFFICES
www.csbc.law

โครงการวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200 โทร. 02 613 2169 อีเมล tu.lawjournal@tu.ac.th

ว่าด้วยการด้อยค่าของสินทรัพย์ในตลาดทุนไทย*

Toward Asset Impairments in Thai Capital Markets

สุภาวิณี จีวะสุวรรณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Supavinee Jevasuwan

Assistant Professor, Kasetsart Business School, Kasetsart University

ศรายุทธ เรืองสุวรรณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Sarayut Rueangsuwan

Assistant Professor, Thammasat Business School, Thammasat University

วันที่รับบทความ 24 ธันวาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 29 สิงหาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ 5 กันยายน 2565

บทคัดย่อ

การบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีในฐานะที่เป็นกฎหมาย ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการกำหนดนโยบายการกำกับดูแลบริษัทจดทะเบียน การศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์ มีความสำคัญในภาคปฏิบัติเพราะเป็นการสร้างความเข้าใจในกลไกการส่งเสริมให้กิจการสะท้อนความเสี่ยงของกำไรในอนาคตบนงบการเงิน ปัจจุบัน บทความฉบับนี้จึงมุ่งศึกษารูปแบบของการบังคับใช้มาตรฐานฉบับดังกล่าวในประเทศไทย ผลการศึกษาเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่า การรายงานรายการด้อยค่าของสินทรัพย์มีความสม่ำเสมอในมิติของเวลาและมิติของอุตสาหกรรม และทุก ๆ 3 บริษัทจะมี 1 บริษัทที่รายงานข้อมูลการด้อยค่าของสินทรัพย์ในรอบปีบัญชีปัจจุบัน อุตสาหกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อความไม่แน่นอนในกระแสเงินสดในอนาคตมีแนวโน้มที่จะรายงานการด้อยค่าของสินทรัพย์ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นอีกว่า บริษัทที่รายงานข้อมูลการด้อยค่าจะมีค่าสอบบัญชีที่สูงกว่า มีจำนวนประเด็นสำคัญในการตรวจสอบที่มากกว่า และมีจำนวนกรรมการตรวจสอบมากกว่า ซึ่งสะท้อนบทบาทที่สำคัญของผู้สอบบัญชีและ

* บทความฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนทางวิชาการอย่างดียิ่งจากฝ่ายวิชาการ สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.

คณะกรรมการตรวจสอบเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ของกิจการอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม การสอบบัญชีด้วยสำนักงานสอบบัญชีระหว่างประเทศ (บีกโพร์) ไม่เกี่ยวข้องกับการรายงานการด้อยค่าของสินทรัพย์

คำสำคัญ: กฎหมายการบัญชี คุณภาพการรายงานทางการเงิน การด้อยค่าของสินทรัพย์ มาตรฐานการบัญชี มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 36 มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ

Abstract

Adoptions of accounting standards as a set of laws are highly important to policymakers as to regulating listed companies. The study on the compliance of Thai Accounting Standard No.36 - Impairment of Assets - is practically critical since it provides understanding of a mechanism which reflects future earnings risk on a firm's current financial statements. This article focuses on the enforcement and adoption of asset impairments in Thailand. Empirical results suggest that reporting asset impairments is consistent across times and industries. One-third of listed companies report impairment losses. Industries that are more sensitive to uncertainty in future cash flows tend to report impairment in a current accounting year. In addition, the impairment-reporting firms pay higher audit fees, have more key audit matters, and have a larger number of audit committee, emphasizing vital roles of auditors and audit committee in asset impairments explicitly. Nevertheless, audit services provided by multinational audit firms (BIG4) are not related to reporting impairment losses.

Keywords: Accounting Law, Financial Reporting Quality, Asset Impairment, Accounting Standard, IAS 36, IFRS

1. บทนำ (Introduction)

พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 มาตรา 7(3) และมาตรา 34 ได้ให้อำนาจสภาวิชาชีพบัญชีที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดและปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีเพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการจัดทำบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชีและกฎหมายอื่น อาทิ พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 มาตรา 12 ที่กำหนดให้การจัดทำบัญชีต้องเป็นไปตามความจริงและตามมาตรฐานการบัญชี เป็นต้น นอกจากนี้ มาตรฐานการบัญชีจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกำกับดูแลการประกอบวิชาชีพบัญชี และได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษาจึงจะใช้บังคับได้ตามกฎหมายด้วยข้อเท็จจริงข้างต้น มาตรฐานการบัญชีจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการกำกับดูแลภาคธุรกิจในรูปแบบของกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรม เพราะฉะนั้น การศึกษาผลกระทบจากการบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจทางกฎหมายไม่น้อย เนื่องจากการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีขององค์กรทางธุรกิจย่อมมีอิทธิพลต่อการจัดสรรทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศในท้ายที่สุด หรือกล่าวให้เฉพาะเจาะจงได้ว่า บริษัทจดทะเบียนจะได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการใช้มาตรฐานการบัญชีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ การสำรวจบริบททางเศรษฐกิจของบริษัทจดทะเบียนภายหลังจากการใช้มาตรฐานการบัญชีจึงเป็นประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่ควรได้รับการศึกษาอย่างจริงจัง

ดังที่ทราบกันเป็นการทั่วไปว่า การบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ หรือ International Financial Reporting Standards (IFRS) สำหรับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ได้สร้างความคาดหวังว่า แนวปฏิบัติทางการบัญชีหรือรายงานทางการเงินจะมีความคล้ายคลึงและเปรียบเทียบกันได้ (comparability) มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพของข้อมูลทางการเงิน (financial information quality) การบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินที่เหมือนกันจะช่วยสร้างความมั่นใจว่า รายการค้าประเภทเดียวกันจะได้รับพิจารณาและดำเนินการด้วยแบบเดียวกัน โดยไม่คำนึงว่า รายการค้าดังกล่าวจะเกิดขึ้นในประเทศใดก็ตาม ซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกในการเปรียบเทียบข้อมูลทางการเงินที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ และเพิ่มโอกาสสำหรับการลงทุน (investment) และการกระจายความเสี่ยง (risk diversification)

ผลลัพธ์ของการศึกษาจำนวนมากสนับสนุนประโยชน์ของการบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น การบังคับใช้มาตรฐานดังกล่าวจะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพของการรายงานทางการเงิน¹ การเพิ่มขึ้นของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันโดยตรงกับมูลค่า (value-relevant information)² เป็นต้น นอกจากนี้ ผลการศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องยังแสดงให้เห็นว่า IFRS

¹ Mary E. Barth, Wayne R. Landsman and Mark H. Lang, 'International Accounting Standards and Accounting Quality' (2008) 46(3) Journal of Accounting Research 467, 494.

² Joanne Horton and George Serafeim, 'Market Reaction and Valuation of IFRS Reconciliation Adjustments: First Evidence from the UK' (2010) 15(4) Review of Accounting Studies 725, 743.

ช่วยลดการใช้วิจารณ์ญาณของผู้บริหารและจำกัดโอกาสของการตกแต่งกำไรของบริษัท (earnings management)³ ช่วยลดต้นทุนของผู้ถือหุ้น (cost of equity capital)⁴ และเพิ่มการลงทุนของนักลงทุนสถาบัน⁵

ในปัจจุบันแนวโน้มการศึกษาเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การเปลี่ยนแปลงในคุณภาพของรายงานทางการเงินเกิดขึ้นจากแรงจูงใจ (incentive) ของผู้จัดทำรายงานทางการเงินและปัจจัยเชิงสถาบัน (institutional factor) ควบคู่กัน มิสามารถแยกสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกจากกันได้ กล่าวคือ ผลลัพธ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรายงานทางการเงินมิได้ถูกขับเคลื่อนจากมาตรฐานเพียงอย่างเดียว แต่ปัจจัยเชิงสถาบันในระดับประเทศก็สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ตัวอย่างของปัจจัยเชิงสถาบัน ได้แก่ ระบบกฎหมายประเภทของระบบการเงิน โครงสร้างความเป็นเจ้าของธุรกิจ ความแข็งแกร่งของการกำกับดูแลตลาดหลักทรัพย์ และระบบการบังคับใช้กฎหมาย เป็นต้น

บทความหลายฉบับซึ่งศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของปัจจัยเชิงสถาบันได้ทำนายแนวคิดที่ว่า IFRS จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ไม่แตกต่างกันในแต่ละประเทศที่รับเอามาตรฐานการรายงานทางการเงินไปใช้⁶ ผลลัพธ์ในการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างของปัจจัยเชิงสถาบันระหว่างประเทศที่บังคับใช้ IFRS สามารถนำไปสู่ความแตกต่างกันในวิธีปฏิบัติของการรายงานทางการเงินได้ และหลักฐานข้างต้นนำไปสู่คำอธิบายว่า เพราะเหตุใดความแตกต่างทางการบัญชีก่อนการบังคับใช้ IFRS ยังคงอยู่แม้ว่าจะบังคับใช้ IFRS แล้วก็ตาม⁷

ปัจจัยที่สำคัญยิ่งย่อนไม่แพ้กันอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศและผลลัพธ์จากการบังคับใช้ ได้แก่ คุณลักษณะของกิจการ (firm characteristics) เช่น ขนาด ระดับหนี้สิน หรือความสามารถในการทำกำไร เป็นต้น การศึกษาในอดีตแสดงให้เห็นว่า ความหลากหลายของการรายงานทางการเงินมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของกิจการ⁸ ดังนั้น การประเมินวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลและการรายงานทางการเงินจำเป็นต้องพิจารณาความแตกต่างของคุณลักษณะของกิจการด้วย

³ Ralf Ewert and Alfred Wagenhofer, 'Economic Effects of Tightening Accounting Standards to Restrict Earnings Management' (2005) 80(4) Accounting Review 1101, 1114.

⁴ Siqi Li, 'Does Mandatory Adoption of International Financial Reporting Standards in the European Union Reduce the Cost of Equity Capital?' (2010) 85(2) Accounting Review 607, 610.

⁵ Annita Florou and Peter F. Pope, 'Mandatory IFRS Adoption and Institutional Investment Decisions' (2012) 87(6) Accounting Review 1993, 1994.

⁶ Ray Ball, Ashok Robin and Joanna Shuang Wu, 'Incentive Versus Standards: Properties of Accounting Income in Four East Asian Economies' (2003) 36(1)-(3) Journal of Accounting and Economics 235, 236.

⁷ Christopher W. Nobes, 'IFRS Practices and the Persistence of Accounting System Classification' (2011) 47(3) Abacus 267, 279.

⁸ Donna L. Street and Sidney J. Gray, 'Factors Influencing the Extent of Corporate Compliance with International Accounting Standards : Summary of a Research Monograph' (2002) 11(1) Journal of International Accounting, Auditing and Taxation 51, 53.

หากพิจารณาเหตุและผลของมุมมองต่าง ๆ ข้างต้น การประเมินผลลัพธ์ของการบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศในประเทศไทยจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง บทความฉบับนี้ได้รับแรงจูงใจจากความสำคัญที่มากขึ้นอย่างต่อเนื่องของการด้อยค่าของสินทรัพย์ ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจของโลกและของไทยมีความไม่แน่นอนและแรงกดดันทางการเมืองที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องภายหลังการรัฐประหารในปีพ.ศ. 2557 ทั้ง ๆ ที่ความไร้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจอาจจะมิใช่ข้อบ่งชี้การด้อยค่าของสินทรัพย์ แต่อาจเป็นไปได้ว่า เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจแต่ละเหตุการณ์ (individual economic events) ที่เกิดขึ้นจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจะมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของกิจการว่าจะประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์หรือไม่

บางครั้งความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและการถดถอยอย่างต่อเนื่องของตลาดการเงินและระบบเศรษฐกิจจริงก็อาจจะส่งผลสืบเนื่องไปยังเหตุการณ์ที่ว่า สินทรัพย์อาจจะก่อให้เกิดกระแสเงินสดที่น้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้ ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความเป็นไปได้ของการบันทึกขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ ซึ่งมูลค่าตามบัญชีอาจจะไม่ได้รับคืนเต็มจำนวนที่เคยบันทึกไว้ ด้วยเหตุนี้ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอาจจะนำไปสู่การทดสอบการด้อยค่าของสินทรัพย์และการรับรู้รายการขาดทุนจากการด้อยค่า Amiraslan และคณะ⁹ ระบุว่า กิจการจำนวนมากดำเนินการทบทวนกระบวนการปฏิบัติเกี่ยวกับการทดสอบการด้อยค่า แบบจำลอง และสมมติฐานต่าง ๆ ภายหลังการเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในทวีปยุโรป

มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 36 เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์ พ.ศ. 2562 นิยามคำว่า “ผลขาดทุนจากด้อยค่า” หมายถึง จำนวนเงินของมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์ หรือหน่วยสินทรัพย์ ที่ก่อให้เกิดเงินสดที่สูงกว่ามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การด้อยค่าของสินทรัพย์จะถูกบันทึกเป็นผลขาดทุนอยู่ในงบกำไรขาดทุนและกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นสำหรับงวด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการในปัจจุบันโดยทันที

การศึกษานี้มุ่งหมายให้เห็นถึงภาพรวมของการบังคับใช้ “มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์” ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังที่มาตรฐานการบัญชีกำหนดให้กิจการสามารถใช้วิจารณญาณในการกำหนดมูลค่าและช่วงเวลาของการด้อยค่า และการสำรวจรูปแบบของการคาดการณ์ผลขาดทุนทางเศรษฐกิจที่จะถูกรับรู้ในกำไรหรือขาดทุนทางบัญชี รวมถึงองค์ประกอบและคุณลักษณะต่าง ๆ ของการด้อยค่าของสินทรัพย์ที่เกิดขึ้น

ตัวอย่างที่ถูกใช้ในการศึกษาว่าด้วยภาพรวมของการบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ครั้งนี้ประกอบด้วยบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2558 – 2560 จำนวน 2,217 ตัวอย่าง การศึกษาเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์จะประกอบด้วยจำนวนและสัดส่วนของบริษัทที่รายงานขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ รวมถึงปัจจัยเชิงสถาบัน อาทิ ผู้สอบบัญชี ค่าสอบบัญชี และบทบาทของกรรมการอิสระ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยดังกล่าว

⁹ Hami Amiraslan, George E. Latridis and Peter F. Pope, ‘Accounting for Asset Impairment: A Test for IFRS Compliance across Europe’ (2013) Cass Business School, Working Paper <https://www.bayes.city.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0019/160075/CeFARR-Impairment-Research-Report.pdf> accessed 8 May 2018.

จะสะท้อนให้เห็นถึงความเหมาะสมและประสิทธิผลของการบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศได้อย่างชัดเจนในบริบทของประเทศไทย

ผลการศึกษาเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่า การรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 เป็นไปอย่างสม่ำเสมอทั้งในมิติของเวลา (time consistency) และมิติของอุตสาหกรรม (industry consistency) โดยทุก ๆ 3 บริษัทจะมี 1 บริษัทรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ อุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการรายงานข้อมูลการด้อยค่า 3 ลำดับแรก ได้แก่ อุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง และอุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรม รายการการด้อยค่าของสินทรัพย์ที่มีสัดส่วนมากที่สุด คือ การด้อยค่าของที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ และอุตสาหกรรมเทคโนโลยีเป็นอุตสาหกรรมที่อ่อนไหวต่อความไม่แน่นอนของกระแสเงินสดในอนาคตสูงที่สุดเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ

คุณลักษณะของบริษัทที่แสดงผลขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ ได้แก่ ค่าสอบบัญชีของบริษัทที่สูงกว่า จำนวนประเด็นสำคัญในการตรวจสอบที่มากกว่า และจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่มากกว่า แต่การสอบบัญชีโดยกลุ่มบริษัทใหญ่ 4 สำนักงานหรือบิ๊กโฟร์ไม่ได้เป็นคุณลักษณะสำคัญแต่อย่างใด นอกจากนี้ บริษัทที่รายงานจะมีแนวโน้มการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินมากกว่าบริษัทที่มีได้รายงานข้อมูลดังกล่าว รวมถึงผู้สอบบัญชีรับอนุญาตยังระบุประเด็นการด้อยค่าของสินทรัพย์เป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ปรากฏในรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทอีกด้วย

หากกล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษานี้ การออกแบบมาตรฐานการบัญชีในฐานะกฎหมายจำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจของผู้ปฏิบัติตามเป็นพื้นฐาน มิฉะนั้น การจัดสรรทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจจะผิดเพี้ยนจากสิ่งที่ควรจะเป็น อันเป็นผลจากกฎหมายที่ใช้บังคับในรูปแบบของมาตรฐานการบัญชีอย่างชัดเจน ผู้เขียนคาดหวังว่าประโยชน์จะเกิดขึ้นแก่สองกลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง หน่วยงานกำกับดูแลของประเทศไทย ซึ่งจะรับทราบถึงภูมิทัศน์ของการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงสถาบันกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ และประสิทธิผลของการบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีว่าด้วยการด้อยค่าของสินทรัพย์ ในขณะเดียวกัน กลุ่มที่สองหรือผู้ใช้งบการเงิน ก็จะเข้าใจถึงลักษณะของการรายงานการด้อยค่าของสินทรัพย์ของกิจการ ซึ่งนักลงทุนจะสามารถประเมินความน่าเชื่อถือ ความเสี่ยง และความเกี่ยวพันกับการตัดสินใจของข้อมูลต่าง ๆ ที่ปรากฏในรายงานทางการเงินที่รายงานโดยกิจการได้อย่างเหมาะสม ประโยชน์ทั้งหมดนี้จะช่วยพัฒนาประสิทธิภาพของตลาดทุนของประเทศไทยผ่านคุณภาพของการรายงานทางการเงินอันเป็นผลจากการออกแบบและบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม

หัวข้อถัดไปจะกล่าวถึงมาตรฐานการบัญชีว่าด้วยการด้อยค่าของสินทรัพย์ หัวข้อที่สามอภิปรายเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาในอดีตที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ หัวข้อที่สี่จะแสดงถึงข้อมูลและผลการศึกษาเชิงประจักษ์ และหัวข้อสุดท้ายเป็นบทสรุปและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์

2. สารสำคัญเกี่ยวกับการรายงานการด้อยค่าของสินทรัพย์ตาม IFRS

2.1 วัตถุประสงค์ของมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 36 การด้อยค่าของสินทรัพย์

วัตถุประสงค์หลักของการรับรู้รายการด้อยค่าของสินทรัพย์ ได้แก่ การเพิ่มประโยชน์ของข้อมูลทางการเงินโดยการรายงานผลขาดทุนที่ทันต่อเวลา ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการด้อยค่าของสินทรัพย์จะเกี่ยวพันกับการตัดสินใจในกรณีของการประเมินความสามารถในการดำเนินงานและความเสี่ยงของกิจการ และจะช่วยให้นักลงทุนสามารถประมาณการมูลค่าเชิงเศรษฐกิจของสินทรัพย์และผลตอบแทนจากการลงทุนได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

ภายใต้มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศหรือ IFRS ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนที่มีใช้สินทรัพย์ทางการเงินอธิบายไว้ในมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์¹⁰ นอกจากนี้ การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์ได้กำหนดโดยมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 16 เรื่อง ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์¹¹ มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 38 เรื่อง สินทรัพย์ไม่มีตัวตน¹² และมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 3 เรื่อง การรวมธุรกิจ¹³ คำอธิบายในหัวข้อนี้จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับภาพรวมของแนวคิดและประเด็นของการดำเนินการเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์เป็นสำคัญ

เป้าหมายสำคัญของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 เป็นไปเพื่อกำหนดกระบวนการหรือวิธีการสำหรับกิจการเพื่อให้กิจการเกิดความมั่นใจว่า มูลค่าตามบัญชี (carrying amount) ของสินทรัพย์ที่กิจการถือครองที่แสดงในงบการเงินจะไม่มากไปกว่ามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน (recoverable amount) ณ วันที่ในงบการเงิน กิจการจะต้องทำการประเมินว่าสินทรัพย์ที่กิจการถือครองนั้นมีข้อบ่งชี้ว่าสินทรัพย์ดังกล่าวมีโอกาที่จะด้อยค่าหรือไม่ กิจการจะต้องทดสอบการด้อยค่าของสินทรัพย์ถ้ามีข้อบ่งชี้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ข้อบ่งชี้จะไม่ใช้สิ่งที่นำไปสู่การรับรู้ขาดทุนจากการด้อยค่า แต่ข้อบ่งชี้มักเป็นเครื่องมือที่ใช้กำหนดว่า บริษัทควรทำการทดสอบการด้อยค่าหรือไม่และเมื่อใด

2.2 กระบวนการทดสอบการด้อยค่าของสินทรัพย์

ขณะที่การกำหนดแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการระบุข้อบ่งชี้ ซึ่งกิจการจะต้องทำการทดสอบการด้อยค่านั้น มาตรฐานการบัญชีกำหนดไว้ว่า กิจการควรพิจารณาข้อมูลทั้งภายในและภายนอกกิจการ กล่าวคือ ข้อมูลภายนอกกิจการอาจเกี่ยวข้องกับการลดลงของมูลค่าตลาดของสินทรัพย์อย่างไม่คาดคิดมาก่อน การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ย หรือมูลค่าตลาดที่ต่ำกว่ามูลค่าทางบัญชีของสินทรัพย์

¹⁰ มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 36 เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์ มีผลใช้บังคับ 1 มกราคม 2562.

¹¹ มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 16 เรื่อง ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ มีผลใช้บังคับ 1 มกราคม 2562.

¹² มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 38 เรื่อง สินทรัพย์ไม่มีตัวตน มีผลใช้บังคับ 1 มกราคม 2562.

¹³ มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 3 เรื่อง การรวมธุรกิจ มีผลใช้บังคับ 1 มกราคม 2561.

ส่วนข้อมูลภายในกิจการอาจครอบคลุมถึงหลักฐานต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเสียหายทางกายภาพ หรือความล้าสมัยของสินทรัพย์ การหยุดการดำเนินการหรือการปรับโครงสร้างการดำเนินการ หรือผลประกอบการที่ตกต่ำอย่างมีสาระสำคัญ หากมีข้อบ่งชี้ดังกล่าวเกิดขึ้น กิจการจะถูกกำหนดให้ทำการประเมินมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนของสินทรัพย์ดังกล่าว

ในขณะเดียวกัน กรณีของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่มีอายุการใช้ประโยชน์ไม่ทราบแน่นอน สินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่ยังไม่พร้อมใช้งาน และค่าความนิยมซึ่งเกิดจากการรวมธุรกิจ มาตรฐานการบัญชีกำหนดให้ต้องทดสอบการด้อยค่าของสินทรัพย์ดังกล่าวเมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่าข้อบ่งชี้การด้อยค่าเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม

มูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน (recoverable amount) คือ มูลค่าที่สูงกว่าระหว่างมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ (fair value) หรือหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด (cash-generating unit: CGU) หักด้วยต้นทุนในการจำหน่ายของสินทรัพย์ (costs of disposal) กับมูลค่าจากการใช้สินทรัพย์ (value in use) ซึ่งหมายถึง มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดในอนาคตที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สินทรัพย์ หรือหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด การวัดมูลค่าการด้อยค่าของสินทรัพย์เกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบระหว่างมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์กับมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน ดังนั้น ผลขาดทุนจากการด้อยค่า คือ จำนวนเงินที่มูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์หรือหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดสูงเกินกว่ามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน มูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนจะถูกประมาณการสำหรับสินทรัพย์แต่ละรายการ อย่างไรก็ตาม หากกิจการไม่สามารถประมาณการกระแสเงินสดสำหรับสินทรัพย์รายการดังกล่าวได้ เนื่องจากสินทรัพย์รายการเดียวนั้นไม่สามารถก่อกระแสเงินสดรับได้อย่างอิสระจากกระแสเงินสดรับที่เกิดจากสินทรัพย์อื่นหรือกลุ่มสินทรัพย์อื่น ซึ่งเกิดขึ้นในกรณีที่ใช้วิธีการวัดมูลค่าจากการใช้สินทรัพย์ ดังนั้น กิจการอาจจะคำนวณมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนสำหรับหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด ซึ่งรวบรวมสินทรัพย์แต่ละรายการข้างต้นเป็นกลุ่มเดียวกัน

ในกรณีที่มูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์สูงเกินกว่ามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน ส่วนเกินที่สูงกว่าจะนับเป็นผลขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ หากมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์ข้างต้นถูกวัดค่าด้วยราคาทุนที่คิดค่าเสื่อมราคา ผลขาดทุนจากการด้อยค่าจะถูกรับรู้เป็นกำไรหรือขาดทุนในรอบระยะเวลาบัญชีนั้นทันที แต่กรณีนั้นก็ตาม หากสินทรัพย์ดังกล่าวถูกวัดค่าด้วยเกณฑ์อื่น เช่น วิธีการตีราคาใหม่ เป็นต้น ผลขาดทุนจากการด้อยค่าจะถูกนำไปหักลดยอดส่วนเกินทุนจากการตีราคาใหม่ของสินทรัพย์และรับรู้ในกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น ผลขาดทุนจากการด้อยค่าส่วนที่เกินจากยอดส่วนเกินทุนจากการตีราคาใหม่ของสินทรัพย์ที่มีจึงจะรับรู้เป็นค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ มูลค่าตามบัญชีใหม่ภายหลังจากปรับปรุงผลกระทบจากการด้อยค่าแล้วจะถูกกำหนดให้เป็นฐานในการคำนวณค่าเสื่อมราคาในอนาคตต่อไป

หากกิจการไม่สามารถกำหนดมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนจากสินทรัพย์แต่ละรายการได้ มูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนจะถูกประมาณการจากหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดซึ่งครอบคลุมสินทรัพย์หลายรายการ การระบุหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดอาจจะถูกกำหนดขึ้นจากวิจรณ์ญาณของผู้บริหาร คุณลักษณะสำคัญของหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด ได้แก่ ความเป็นกลุ่มสินทรัพย์ที่เล็ก

ที่สุดที่สามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดอย่างเป็นอิสระจากสินทรัพย์หรือกลุ่มของสินทรัพย์อื่น ผู้บริหารของกิจการจะพิจารณาจากหลาย ๆ ปัจจัยที่กำหนดหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด เช่น ผู้บริหารกำกับกับการปฏิบัติงานอย่างไร หรือผู้บริหารตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้งานสินทรัพย์อย่างต่อเนื่อง หรือการเลิกใช้สินทรัพย์หรือการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการอย่างไร เป็นต้น

ทั้งนี้ การพิจารณาการด้อยค่าของสินทรัพย์เป็นประเด็นที่ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณเป็นอย่างมาก ซึ่งรวมถึงการพิจารณาข้อบ่งชี้ การกำหนดหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด การวัดมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน เป็นอาทิ ด้วยเหตุนี้ ประเด็นการด้อยค่าของสินทรัพย์จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายสำหรับผู้ใช้งบการเงินอย่างยิ่ง

2.3 การด้อยค่าของค่าความนิยม

มุมมองที่สำคัญมุมมองหนึ่งของการกำหนดหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดเกี่ยวข้องกับการบัญชีของค่าความนิยม (goodwill accounting) มาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 3 เรื่องการรวมธุรกิจ กำหนดไว้ว่า ค่าความนิยมที่เกิดขึ้นจากการรวมธุรกิจจะต้องทดสอบการด้อยค่าในแต่ละงวดตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 นอกจากนี้ ค่าความนิยมดังกล่าวจะต้องถูกปันส่วนไปยังแต่ละหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการรวมธุรกิจ การปันส่วนดังกล่าวต้องดำเนินการตั้งแต่วันที่รวมธุรกิจ โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่าสินทรัพย์หรือหนี้สินอื่นถูกปันส่วนไปยังหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดนั้นหรือไม่ก็ตาม เหตุผลของการกำหนดให้ค่าความนิยมจะต้องปันส่วนไปยังหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด คือ ค่าความนิยมนั้นมิได้สร้างกระแสเงินสดด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระจากสินทรัพย์หรือกลุ่มของสินทรัพย์ และบ่อยครั้งกระแสเงินสดมักมาจากกลุ่มของสินทรัพย์หลาย ๆ กลุ่ม การปันส่วนดังกล่าว กิจการจะต้องปันส่วนไปยังหน่วยสินทรัพย์ที่เล็กที่สุดภายในกิจการซึ่งถูกกำกับดูแลเพื่อการบริหารจัดการภายใน และจะต้องไม่ใหญ่ไปกว่าส่วนงานตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 8¹⁴

หน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดที่ได้รับการปันส่วนค่าความนิยมควรจะถูกทดสอบการด้อยค่าเป็นประจำทุกปี และเมื่อใดก็ตามที่มีข้อบ่งชี้ว่าหน่วยสินทรัพย์นั้นอาจเกิดการด้อยค่าขึ้น การทดสอบการด้อยค่าจะเป็นการเปรียบเทียบระหว่างมูลค่าตามบัญชีของหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดรวมถึงค่าความนิยมกับมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน หากมูลค่าตามบัญชีของหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดนั้นสูงกว่ามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน กิจการจะต้องรับรู้ผลต่างดังกล่าวเป็นผลขาดทุนจากการด้อยค่า ผลขาดทุนข้างต้นจะนำไปลดมูลค่าตามบัญชีของค่าความนิยมก่อน แต่หากยังคงมียอดผลต่างนั้นเหลืออยู่ กิจการจึงจะนำไปหักจากสินทรัพย์แต่ละรายการของหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดตามสัดส่วนของมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์ที่อยู่ในหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด

¹⁴ มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 8 เรื่อง ส่วนงานดำเนินงาน มีผลใช้บังคับ 1 มกราคม 2561.

2.4 การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 กำหนดให้กิจการต้องแสดงรายการและเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบการด้อยค่าและขาดทุนจากการด้อยค่าที่กิจการรับรู้ในแต่ละงวดบัญชี อย่างไรก็ตาม รายละเอียดของการเปิดเผยข้อมูลได้ถูกกำหนดให้เปิดเผยข้อมูลแตกต่างกันไปเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถเข้าใจลักษณะรายการได้อย่างเหมาะสม มาตรฐานการบัญชีกำหนดให้กิจการต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนของผลขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ที่รับรู้ในงบกำไรขาดทุนและในกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นของงวดบัญชี นอกจากนี้ ในกรณีของผลขาดทุนจากการด้อยค่าที่เกี่ยวข้องกับส่วนงานดำเนินงานตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 8 กิจการจะต้องเปิดเผยข้อมูลผลขาดทุนจากการด้อยค่าในระดับส่วนงานด้วย

หากพิจารณาในรายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูลสำหรับการรับรู้รายการผลขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับรายการดังกล่าวไว้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงิน โดยเฉพาะนักลงทุนในตลาดหุ้น และสถาบันการเงินซึ่งมีความอ่อนไหวต่อความเสี่ยงที่จะเสียผลประโยชน์ (downside risk) เพื่อให้สามารถประเมินมูลค่าของกิจการได้อย่างแม่นยำมากขึ้นในกรณีของฉากทัศน์ที่เลวร้ายที่สุด (worst case scenario) รายละเอียดของการเปิดเผยข้อมูลมีดังต่อไปนี้ เหตุการณ์ที่นำไปสู่การรับรู้หรือการกลับรายการผลขาดทุนจากการด้อยค่า จำนวนหรือมูลค่าของผลขาดทุนจากการด้อยค่าที่ถูกรับรู้หรือถูกกลับรายการ กรณีของสินทรัพย์แต่ละรายการ กิจการจะต้องเปิดเผยลักษณะของสินทรัพย์และส่วนงานที่มีสินทรัพย์ดังกล่าว แต่กรณีของหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด กิจการจะต้องเปิดเผยเกี่ยวกับรายละเอียดของหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด จำนวนหรือมูลค่าของผลขาดทุนจากการด้อยค่าที่ถูกรับรู้หรือถูกกลับรายการตามประเภทของสินทรัพย์และตามส่วนงาน กลุ่มของสินทรัพย์ที่ถูกรวบรวมอยู่ในหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดหากหน่วยสินทรัพย์ดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป และรายละเอียดของวิธีการของการจัดกลุ่มสินทรัพย์ให้เป็นหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมถึงเหตุผลที่กิจการเปลี่ยนแปลงวิธีการ กิจการจะต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนเป็นมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการจำหน่ายหรือมูลค่าจากการใช้สินทรัพย์ หากกิจการใช้มูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการจำหน่าย กิจการต้องอธิบายเกณฑ์ในการกำหนดมูลค่าดังกล่าว ในทำนองเดียวกัน หากมูลค่าจากการใช้สินทรัพย์ถูกใช้เป็นมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน กิจการจะต้องอธิบายเกี่ยวกับอัตราคิดลดที่ใช้ในการประมาณการทั้งในปัจจุบันและอดีต (ถ้ามี)

กรณีที่กิจการดำเนินการเกี่ยวกับการเข้าซื้อธุรกิจจากอีกกิจการหนึ่ง การปันส่วนเริ่มแรกของค่าความนิยมอาจจะยังไม่เสร็จสมบูรณ์ภายในรอบระยะเวลาบัญชีที่เกิดรายการรวมธุรกิจ ในกรณีนี้ กิจการจะต้องดำเนินการให้เสร็จสมบูรณ์ในรอบระยะเวลาบัญชีถัดไป สำหรับการเปิดเผยหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี หากค่าความนิยมบางส่วนยังไม่ได้ถูกปันส่วนไปยังหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด กิจการจะต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและเหตุผลของค่าความนิยมที่ไม่ได้รับการปันส่วน

นอกจากนี้ มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 ได้กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการด้อยค่าของสินทรัพย์หรือหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด อาทิ กิจการควรจะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสมมติฐานที่ใช้ในการกำหนดมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน หรือกรณีที่มูลค่าตามบัญชีของค่าความนิยมหรือสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่มีอายุการให้ประโยชน์ไม่ทราบแน่นอนถูกปันส่วนไปที่หน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดมีนัยสำคัญในการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน กิจการจะต้องจัดเตรียมและเปิดเผยข้อมูลดังต่อไปนี้ การประมาณการของมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน มูลค่าตามบัญชีของค่าความนิยมที่ถูกปันส่วนไปยังหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด มูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่มีอายุการให้ประโยชน์ไม่ทราบแน่นอนที่ถูกปันส่วนไปยังหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด เกณฑ์การกำหนดมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน (มูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการจำหน่ายหรือมูลค่าจากการใช้สินทรัพย์)

หากมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนของหน่วยสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสดเป็นมูลค่ายุติธรรมหักต้นทุนในการจำหน่าย กิจการควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการในการกำหนดมูลค่ายุติธรรม กรณีที่มูลค่ายุติธรรมไม่ใช่ราคาตลาดที่เสนอซื้อขายกันอย่างเป็นปกติ กิจการควรจะให้ข้อมูลแก่ผู้ใช้งบการเงินที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดของสมมติฐานหลักที่ใช้ในการกำหนดมูลค่ายุติธรรม รายละเอียดเกี่ยวกับมุมมองของผู้บริหารที่ใช้ในการกำหนดตัวเลขของสมมติฐานหลัก งวดเวลาที่ใช้ในการประมาณการกระแสเงินสด อัตราการเติบโตและอัตราคิดลดที่ใช้ในการประมาณการดังกล่าว

แต่หากกิจการใช้มูลค่าจากการใช้สินทรัพย์เป็นมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน กิจการควรเปิดเผยข้อมูลดังต่อไปนี้ รายละเอียดเกี่ยวกับสมมติฐานหลักที่ใช้ในการจัดทำประมาณการทางการเงินซึ่งมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืนมีความอ่อนไหวมากที่สุด รายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางของผู้บริหารที่ใช้ในการกำหนดตัวเลขที่ใช้สำหรับสมมติฐานหลัก ประมาณการทางการเงินของกระแสเงินสดในอนาคตและคำอธิบายหากประมาณการดังกล่าวมีระยะเวลาเกินกว่าห้าปีเป็นต้นไป อัตราการเติบโตของกระแสเงินสดและคำอธิบายกรณีที่อัตราการเติบโตสูงกว่าอัตราการเติบโตในระยะยาวโดยเฉลี่ยรวมถึงอัตราคิดลดที่กิจการนำมาใช้

นอกเหนือจากข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 แล้ว การเปิดเผยข้อมูลของการด้อยค่าของสินทรัพย์แต่ละประเภทก็ถูกกำหนดโดยมาตรฐานการบัญชีหรือมาตรฐานการรายงานทางการเงินแต่ละฉบับ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสินทรัพย์แต่ละประเภทด้วย

กล่าวโดยสรุปแล้ว หากการวัดมูลค่าสินทรัพย์จำเป็นต้องเกี่ยวพันกับวิจารณ์ญาณของผู้บริหารและสมมติฐานต่าง ๆ ความเสี่ยงของการรับรู้รายการสินทรัพย์และมูลค่าของสินทรัพย์อาจจะถูกพิจารณาว่าไม่น่าเชื่อถือ เพื่อลดหรือขจัดความเสี่ยงดังกล่าว มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศจึงกำหนดให้กิจการจะต้องทดสอบการด้อยค่าของสินทรัพย์เมื่อข้อบ่งชี้ปรากฏขึ้น และรับรู้รายการขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ทันที เมื่อมูลค่าเชิงเศรษฐกิจของสินทรัพย์นั้นต่ำกว่ามูลค่าตามบัญชี นอกจากนี้ มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศยังกำหนดให้กิจการจะต้องเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลขาดทุนจากการด้อยค่าและการปันส่วนผลขาดทุนภายในกิจการ รวมทั้งวิจารณ์ญาณของผู้บริหารและสมมติฐานที่อยู่ภายใต้การวัดมูลค่าทางบัญชี การเปิดเผยข้อมูลข้างต้น

จัดว่าเป็นข้อมูลที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับนักลงทุนที่สนใจการประเมินความน่าเชื่อถือของตัวเลขในงบการเงิน โดยเฉพาะงบแสดงฐานะทางการเงิน

3. การศึกษาในอดีตและปัญหาในการศึกษา

หากพิจารณาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ ปัจจุบันที่กำหนดความมีประโยชน์จากการบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศประกอบด้วย ปัจจัยสองประการ ได้แก่ หนึ่ง หากเปรียบเทียบกับมาตรฐานการบัญชีของแต่ละประเทศที่บังคับใช้กันภายในประเทศ มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศมีหลักการที่เกี่ยวกับการรับรู้และการวัดค่ารายการที่มีมาตรฐานสูงกว่า และกำหนดให้กิจการจะต้องมีความโปร่งใสในการรายงานทางการเงินที่มากกว่า ดังนั้น มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศจึงอำนวยความสะดวกให้นักลงทุนได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า สอง การศึกษาในปัจจุบันเสนอแนะว่า คุณภาพการรายงานทางการเงินมิได้ขึ้นกับมาตรฐานการบัญชีแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับแรงจูงใจทางเศรษฐกิจของกิจการที่จะปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีอย่างเคร่งครัด รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สอบบัญชีและหน่วยงานกำกับดูแลอีกด้วย แรงจูงใจของกิจการมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะของระบบเศรษฐกิจและกฎหมาย รวมถึงประเพณีของหลักนิติธรรม ความเที่ยงตรงของระบบยุติธรรม และการบังคับใช้กฎหมาย การปกป้องผลประโยชน์ของนักลงทุน โครงสร้างความเป็นเจ้าของในกิจการ ลักษณะของระบบการเงินของประเทศ และคุณภาพของข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

การศึกษาจำนวนมากแสดงหลักฐานว่า รายงานทางการเงินที่เป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนโดยทั่วไปจะมีความสัมพันธ์กับระบบการบังคับใช้กฎหมายของประเทศที่สร้างความโปร่งใส¹⁵ และ David และคณะ¹⁶ พบว่า กลไกในการบังคับใช้กฎหมายและการออกกฎหมายในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือ Common Law จะรายงานคุณภาพของกำไรที่สูงกว่า ขณะที่ Robert และ Joseph¹⁷ รายงานว่า ระบบยุติธรรมที่มีคุณภาพเหนือกว่าจะนำไปสู่การรายงานข่าวร้ายที่ทันเวลากว่าและระบบการบังคับใช้ที่มีความแข็งแกร่งจะชะลอการรับรู้ข่าวดี

วรรณกรรมที่เกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศชี้ให้เห็นว่า ประโยชน์ของการบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศจะขึ้นอยู่กับปัจจัยเชิงสถาบัน

¹⁵ Christian Leuz, Dhananjay Nanda and Peter D. Wysocki, 'Earnings Management and Investor Protection: An International Comparison' (2003) 69(3) Journal of Financial Economics 505, 508.

¹⁶ David Burgstahler, Luzi Hail and Christian Leuz, 'The Importance of Reporting Incentives: Earnings Management in European Private and Public Firms' (2006) 81(5) Accounting Review 983, 1000.

¹⁷ Robert M. Bushman and Joseph D. Piotroski, 'Financial Reporting Incentives for Conservative Accounting: The Influence of Legal and Political Institutions' (2006) 42(1)-(2) Journal of Accounting and Economics 107, 109.

ในแต่ละประเทศเป็นหลักสำคัญ ดังที่ Hail และคณะ¹⁸ รายงานว่า ประเทศที่มีระบบการเงินที่ขับเคลื่อนโดยนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์มีความแตกต่างในระบบการรายงานทางการเงินและการตอบสนองต่อการบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีจากประเทศที่มีระบบการเงินขับเคลื่อนโดยธนาคาร และ Li¹⁹ แสดงหลักฐานว่า ผลกระทบต่อต้นทุนของส่วนทุนของการบังคับใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศขึ้นอยู่กับระบบการบังคับใช้กฎหมายของประเทศนั้นว่าแข็งแกร่งเพียงใด กล่าวโดยสรุปแล้ว ผลลัพธ์จากการใช้บังคับมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการด้อยค่าของสินทรัพย์จะมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยเชิงสถาบันของประเทศนั้น ๆ

หากพิจารณาเกี่ยวกับรายละเอียดของการศึกษาการด้อยค่าของสินทรัพย์ในเชิงลึกแล้ว การศึกษาส่วนใหญ่จะระบุถึงแรงจูงใจในการรายงานของผู้บริหารและผลลัพธ์ของการรายงานเป็นสำคัญ ดังเช่น Riedl²⁰ รายงานว่า SFAS 121 เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้พบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้รายการผลขาดทุนจากการเลิกใช้สินทรัพย์และพฤติกรรมกรรายงานแบบ “Big Bath” มากยิ่งขึ้น ซึ่งกรณีข้างต้น การรายงานแบบ “Big Bath” มีแนวโน้มที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการฉวยโอกาสของผู้บริหารมากกว่าที่จะเป็นการให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้บริหารรู้เกี่ยวกับผลการดำเนินงานของกิจการแก่ผู้ใช้รายงาน หรือ Chen และคณะ²¹ ใช้แบบจำลองบนฐานผลตอบแทน (returns-based model) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ และพบว่า แม้ว่ามาตรฐานการบัญชีจะเพิ่มความทันเวลาของการรายงานการด้อยค่าของสินทรัพย์ แต่ก็ไม่กลับสะท้อนความทันเวลาของการด้อยค่าช้ากว่าผลตอบแทนของตลาด ในขณะที่ Bens และคณะ²² ศึกษาเกี่ยวกับสาระสำคัญของข้อมูล (information content) ของการด้อยค่าของค่าความนิยมและชี้ให้เห็นว่า ตลาดตอบสนองในทางลบต่อองค์ประกอบที่ไม่ได้ถูกคาดการณ์ไว้ของการรายงานผลขาดทุนจากการด้อยค่าดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ การตอบสนองของกิจการและตลาดทุนที่มีต่อการด้อยค่าของสินทรัพย์ที่ถูกกำหนดโดยมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศย่อมแตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยเชิงสถาบันของแต่ละประเทศ ในบริบทประเทศไทย บริษัทจดทะเบียนถูกกำหนดให้ใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 เรื่องการด้อยค่าของสินทรัพย์ ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาลักษณะสำคัญของรายการการด้อยค่าของสินทรัพย์ที่ถูกรายงานโดยบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และปัญหาของการศึกษา คือ “รายการด้อยค่าของสินทรัพย์ที่ปรากฏในงบการเงินของบริษัทจดทะเบียน

¹⁸ Luzi Hail, Christian Leuz and Peter D. Wysocki, ‘Global Accounting Convergence and the Potential Adoption of IFRS by the U.S. (Part I): Conceptual Underpinnings and Economic Analysis’ (2010) 24(3) Accounting Horizons 355, 361.

¹⁹ Siqi Li (เชิงอรรถ 4) 629.

²⁰ Edward Riedl, ‘An Examination of Long-Lived Asset Impairments’ (2004) 79(3) Accounting Review 823, 824.

²¹ Changling Chen, Mark Kohlbeck and Terry Warfield, ‘Timeliness of Impairment Recognition: Evidence from the Initial Adoption of SFAS 142’ (2008) 24(1) Advances in Accounting 72, 74.

²² Daniel A. Bens, Wendy Heltzer and Benjamin Segal, ‘The Information Content of Goodwill Impairments and SFAS 142’ (2011) 26(3) Journal of Accounting, Auditing and Finance 527, 541.

ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีแบบแผนอย่างไร อันเป็นผลจากการบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีในฐานะกฎหมายประเภทหนึ่ง”

4. ข้อมูลและผลลัพธ์เชิงประจักษ์

การศึกษาภาพรวมของการรายงานการด้อยค่าของสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (empirical data) เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะสำคัญของข้อมูลดังกล่าว ผู้เขียนรวบรวมตัวอย่างบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ตั้งแต่ปี 2558 – 2560 จำนวน 2,217 ตัวอย่าง โดยแบ่งเป็น 9 อุตสาหกรรม ได้แก่ หมวดบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างฟื้นฟู การดำเนินงาน เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร เทคโนโลยี ทรัพยากร ธุรกิจการเงิน บริการ สินค้าอุตสาหกรรม สินค้าอุปโภคบริโภค และอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง จำนวนตัวอย่างที่รายงานข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์รวมทั้งสิ้น 787 ตัวอย่าง อันประกอบด้วย 3 ปี ดังต่อไปนี้ ปี 2558 จำนวน 246 ตัวอย่าง ปี 2559 จำนวน 269 ตัวอย่าง และปี 2560 จำนวน 272 ตัวอย่าง

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลความถี่ของตัวอย่างที่รายงานข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ทุกประเภทรายการและความถี่ของตัวอย่างที่ไม่มีรายการดังกล่าวแยกตามปีและประเภทอุตสาหกรรม

**ตารางที่ 1 การแจกแจงความถี่ของตัวอย่างที่รายงานข้อมูลการด้อยค่าของสินทรัพย์
แยกตามปีและประเภทอุตสาหกรรม**

อุตสาหกรรม / ปี	2558		2559		2560	
	รายงาน	ไม่รายงาน	รายงาน	ไม่รายงาน	รายงาน	ไม่รายงาน
อยู่ระหว่างฟื้นฟู	3	4	3	4	2	5
เกษตรและอาหาร	21	37	27	32	26	33
เทคโนโลยี	18	33	25	26	24	27
ทรัพยากร	22	40	20	42	25	37
ธุรกิจการเงิน	30	37	29	38	34	34
บริการ	60	90	71	80	65	85
สินค้าอุตสาหกรรม	32	92	34	92	35	91
สินค้าอุปโภคบริโภค	19	31	19	32	20	31
อสังหาริมทรัพย์	41	121	41	125	41	131
รวม	246	485	269	471	272	474

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลว่า บริษัทจดทะเบียนมีการบังคับใช้และรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์อย่างสม่ำเสมอตลอดระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปี 2558 – 2560 และมีความสม่ำเสมอหากพิจารณามิติของอุตสาหกรรม กล่าวคือ ทุกอุตสาหกรรมได้บังคับใช้การด้อยค่าของสินทรัพย์อย่างสม่ำเสมอและไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ข้อมูลในตารางที่ 1 ยังแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น

(increasing trend) ของจำนวนบริษัทที่รายงานข้อมูลการด้อยค่าของสินทรัพย์อีกด้วย อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของบริษัทที่รายงานและบริษัทที่ไม่รายงานแตกต่างกันในแต่ละอุตสาหกรรม กล่าวโดยสรุปแล้ว อัตราเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่รายงานข้อมูลคิดเป็นร้อยละ 35.5 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ทุก ๆ 1 บริษัทจาก 3 บริษัทจะมีการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ในแต่ละปี การกระจายตัวของรายงานการด้อยค่าดังกล่าวแสดงว่า ข่าวร้าย (bad news) หรือผลขาดทุนในอนาคตที่บริษัทจะต้องรับรู้ร่วมกันทั้งตลาดจะเท่ากับ 1 ใน 3 เป็นอย่างน้อย อันแสดงนัยแห่งความขาดเสถียรภาพของธุรกิจที่แสดงให้เห็นแก่นักลงทุนได้ทราบล่วงหน้า

ตารางที่ 2 จำนวนตัวอย่างที่มีการรายงานข้อมูลการด้อยค่าของสินทรัพย์ตามปีและอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรม / ปี	2558	ร้อยละ	2559	ร้อยละ	2560	ร้อยละ
อยู่ระหว่างฟื้นฟู	3	0.41	3	0.41	2	0.27
เกษตรและอาหาร	21	2.87	27	3.65	26	3.49
เทคโนโลยี	18	2.46	25	3.38	24	3.22
ทรัพยากร	22	3.01	20	2.70	25	3.35
ธุรกิจการเงิน	30	4.10	29	3.92	34	4.56
บริการ	60	8.21	71	9.59	65	8.71
สินค้าอุตสาหกรรม	32	4.38	34	4.59	35	4.69
สินค้าอุปโภคบริโภค	19	2.60	19	2.57	20	2.68
อสังหาริมทรัพย์	41	5.61	41	5.54	41	5.50
รวม	246	33.65	269	36.35	272	36.46
รวมทั้งหมด	731	100.00	740	100.00	746	100.00

ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดให้เห็นถึงความถี่ของการรายงานข้อมูลการด้อยค่าในแต่ละอุตสาหกรรม ซึ่งตลอดระยะเวลา 3 ปี ลำดับของสัดส่วนของบริษัทในแต่ละอุตสาหกรรมไม่ได้เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ อุตสาหกรรมบริการมีสัดส่วนบริษัทที่รายงานข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ อุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง และอุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรม ข้อสังเกตประการสำคัญของการรายงานข้อมูลดังกล่าว คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการรายงานข้อมูลการด้อยค่าของสินทรัพย์ที่มีความสม่ำเสมอ (consistency in reporting) ตลอดระยะเวลา 3 ปี ซึ่งคุณสมบัติข้างต้นส่งเสริมคุณภาพของการรายงานทางการเงิน (financial reporting quality) หากพิจารณาถึงความเสี่ยงเกี่ยวกับการได้รับกระแสเงินสดจากสินทรัพย์ในอนาคตแล้ว อาจกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมบริการมีแนวโน้มที่จะผูกพันกับความเสี่ยงดังกล่าวเป็นลำดับแรก ซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านทางงบการเงินของกิจการ ดังนั้น นักลงทุนจะได้ประโยชน์จากการประเมินความเสี่ยงเกี่ยวกับกระแสเงินสดดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของการรายงานทางการเงิน

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับรายการการด้อยค่าของสินทรัพย์แยกตามประเภทของรายการอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะแสดงรายการการด้อยค่าของที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์เป็นหลัก ยกเว้น ธุรกิจการเงินและบริการที่จะแสดงรายการการด้อยค่าของเงินลงทุนและอื่น ๆ เป็นสัดส่วนสำคัญ แม้ในแต่ละปีสัดส่วนจะแปรเปลี่ยน แต่ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีสาระสำคัญ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังแสดงรายการการด้อยค่าของสินทรัพย์ที่มีความน่าสนใจ อาทิ การด้อยค่าของค่าความนิยมและสินทรัพย์ไม่มีตัวตนของอุตสาหกรรมเทคโนโลยี หรือการด้อยค่าของสินทรัพย์เพื่อการลงทุนของอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง เป็นต้น

ตารางที่ 3 สัดส่วนการด้อยค่าของสินทรัพย์แยกตามประเภทรายการการด้อยค่า

ปี 2558								
กลุ่มอุตสาหกรรม	ที่ดิน อาคาร และ อุปกรณ์	สินทรัพย์ เพื่อการ ลงทุน	สินทรัพย์ ไม่มีตัวตน	ค่า ความ นิยม	สินทรัพย์ หมุนเวียน อื่น	เงิน ลงทุน	อื่น ๆ	รวม
อยู่ระหว่างฟื้นฟู	0.85	0.15	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00
เกษตรและอาหาร	0.89	0.08	0.01	0.00	0.00	0.01	0.01	1.00
เทคโนโลยี	0.43	0.00	0.00	0.37	0.00	0.13	0.07	1.00
ทรัพยากร	0.39	0.00	0.37	0.11	0.00	0.01	0.12	1.00
ธุรกิจการเงิน	0.03	0.00	0.33	0.01	0.00	0.20	0.43	1.00
บริการ	0.42	0.00	0.02	0.04	0.00	0.07	0.45	1.00
สินค้าอุตสาหกรรม	0.68	0.00	0.00	0.25	0.00	0.04	0.03	1.00
สินค้าอุปโภคบริโภค	0.00	0.02	0.00	0.00	0.00	0.44	0.53	1.00
อสังหาริมทรัพย์	0.44	0.19	0.00	0.12	0.00	0.05	0.21	1.00

ปี 2559								
กลุ่มอุตสาหกรรม	ที่ดิน อาคาร และ อุปกรณ์	สินทรัพย์ เพื่อการ ลงทุน	สินทรัพย์ ไม่มีตัวตน	ค่า ความ นิยม	สินทรัพย์ หมุนเวียน อื่น	เงิน ลงทุน	อื่น ๆ	รวม
อยู่ระหว่างฟื้นฟู	0.00	0.04	0.00	0.00	0.00	0.00	0.95	1.00
เกษตรและอาหาร	0.47	0.04	0.26	0.16	0.00	0.00	0.08	1.00
เทคโนโลยี	0.59	0.00	0.00	0.16	0.03	0.14	0.07	1.00
ทรัพยากร	0.40	0.00	0.03	0.03	0.01	0.46	0.05	1.00
ธุรกิจการเงิน	0.33	0.00	0.00	0.00	0.00	0.06	0.60	1.00
บริการ	0.17	0.00	0.03	0.16	0.00	0.05	0.59	1.00
สินค้าอุตสาหกรรม	0.70	0.01	0.17	0.14	0.00	0.00	-0.03	1.00
สินค้าอุปโภคบริโภค	0.10	0.23	0.00	0.29	0.00	0.38	0.00	1.00
อสังหาริมทรัพย์	0.09	0.20	0.12	0.04	-0.01	0.09	0.47	1.00

ตารางที่ 3 สัดส่วนการด้อยค่าของสินทรัพย์แยกตามประเภทรายการการด้อยค่า (ต่อ)

ปี 2560								
กลุ่มอุตสาหกรรม	ที่ดิน อาคาร และ อุปกรณ์	สินทรัพย์ เพื่อการ ลงทุน	สินทรัพย์ ไม่มีตัวตน	ค่า ความ นิยม	สินทรัพย์ หมุนเวียน อื่น	เงิน ลงทุน	อื่น ๆ	รวม
อยู่ระหว่างฟื้นฟู	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00	0.00	1.00
เกษตรและอาหาร	0.58	0.03	0.03	0.11	0.00	0.21	0.05	1.00
เทคโนโลยี	0.04	0.00	0.45	0.04	0.00	0.01	0.46	1.00
ทรัพยากร	0.13	0.00	0.04	0.02	0.00	0.03	0.78	1.00
ธุรกิจการเงิน	0.08	0.00	0.01	0.00	0.00	0.50	0.41	1.00
บริการ	0.08	0.00	0.18	0.02	0.00	0.23	0.48	1.00
สินค้าอุตสาหกรรม	0.56	0.00	0.08	0.03	0.00	0.03	0.29	1.00
สินค้าอุปโภคบริโภค	0.17	0.17	0.00	0.00	0.07	0.35	0.24	1.00
อสังหาริมทรัพย์	0.43	0.10	0.00	0.20	0.00	0.15	0.12	1.00

ตารางที่ 4 อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับรายการการด้อยค่าของสินทรัพย์แยกตามประเภทของอุตสาหกรรม ในปี 2558 อุตสาหกรรมทรัพยากรแสดงข้อมูลรายการการด้อยค่ามากที่สุดเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ไม่ว่าจะเป็นการด้อยค่าของที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ การด้อยค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตน การด้อยค่าของค่าความนิยม การด้อยค่าของสินทรัพย์หมุนเวียนอื่น ในขณะที่อุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างรายงานข้อมูลการด้อยค่าของสินทรัพย์เพื่อการลงทุนมากที่สุด ขณะที่ในปี 2559 การรายงานข้อมูลการด้อยค่าของสินทรัพย์ค่อนข้างกระจายตัวไปในแต่ละอุตสาหกรรม แต่อุตสาหกรรมทรัพยากรก็เป็นอุตสาหกรรมที่แสดงข้อมูลมากที่สุดเช่นเดิม และปี 2560 ก็มีแบบแผนเช่นเดียวกันกับปี 2559 ข้อสังเกตประการสำคัญ คือ อุตสาหกรรมทรัพยากรเป็นอุตสาหกรรมที่อ่อนไหวต่อการด้อยค่าของสินทรัพย์สูงกว่าอุตสาหกรรมอื่น เนื่องจากคุณลักษณะพิเศษของอุตสาหกรรมที่มีความไม่แน่นอนต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

ตารางที่ 4 สัดส่วนการด้อยค่าของสินทรัพย์แยกตามอุตสาหกรรม (ต่อ)

ปี 2560							
กลุ่มอุตสาหกรรม	ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์	สินทรัพย์เพื่อการลงทุน	สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	ค่าความนิยม	สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	เงินลงทุน	อื่น ๆ
อยู่ระหว่างฟื้นฟู	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
เกษตรและอาหาร	0.08	0.12	0.01	0.07	0.00	0.05	0.00
เทคโนโลยี	0.02	0.00	0.43	0.11	0.00	0.00	0.07
ทรัพยากร	0.47	0.07	0.25	0.44	-1.47	0.16	0.74
ธุรกิจการเงิน	0.04	0.00	0.01	0.00	0.00	0.40	0.05
บริการ	0.07	0.07	0.25	0.07	1.27	0.31	0.10
สินค้าอุตสาหกรรม	0.24	0.01	0.06	0.07	0.00	0.02	0.03
สินค้าอุปโภคบริโภค	0.00	0.06	0.00	0.00	1.20	0.01	0.00
อสังหาริมทรัพย์	0.09	0.66	0.00	0.22	0.00	0.05	0.01
	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00

ตารางที่ 5 แสดงคุณลักษณะของบริษัทที่รายงานข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ว่ามีความแตกต่างไปจากบริษัทที่ไม่ได้รายงานข้อมูลดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งประกอบด้วย 6 คุณลักษณะหลักดังต่อไปนี้ ค่าสอบบัญชีของกลุ่มบริษัท ค่าสอบบัญชีของบริษัท การสอบบัญชีโดยบริษัทใหญ่ 4 บริษัท หรือบิ๊กโฟร์ จำนวนประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของรายงานผู้สอบบัญชี การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าในหมายเหตุประกอบงบการเงิน และจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ²³ ทั้งนี้ การทดสอบทางสถิติเป็นการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจึงมิได้คำนึงถึงตัวแปรควบคุม (control variable) เช่น จำนวนสินทรัพย์รวมของบริษัทซึ่งสะท้อนขนาดของกิจการ เป็นต้น

บริษัทที่รายงานข้อมูลการด้อยค่าของสินทรัพย์ในงบการเงินจะมีค่าสอบบัญชีของกลุ่มบริษัท ค่าสอบบัญชีของบริษัท จำนวนประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่สูงกว่าบริษัทที่ไม่ได้รายงานรายการดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และบริษัทดังกล่าวเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าในหมายเหตุประกอบงบการเงินมากกว่าบริษัทที่ไม่ได้รายงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 อย่างไรก็ดี การสอบบัญชี

²³ Jeffrey Coulton, Gilad Livne, Angela Kate Pettinicchio and Stephen L Taylor, 'Abnormal Audit Fees and Accounting Quality' (2016) <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2826272> accessed 10 October 2020; and Gilad Livne, Maria Tspouridou, and Anthony Wood, 'Audit Committee Competencies and Audit Effort: Evidence from Materiality and Audit Risk Areas' (2019) University of Exeter Business School, Working Paper <https://www.unsw.edu.au/content/dam/pdfs/unsw-adobe-websites/business-school/accounting-auditing-taxation/seminars---conferences/documents/G_Livne_Audit_Committee_Competencies_and_Audit_Effort.pdf> accessed 10 October 2020.

โดยบิกโพรไม่ได้ทำให้บริษัทรายงานข้อมูลการด้อยค่าของสินทรัพย์แตกต่างจากการสอบบัญชีโดยผู้สอบบัญชีที่มีใช้บิกโพรแต่อย่างใด

หากพิจารณาเกี่ยวกับบทบาทของผู้สอบบัญชีที่มีต่อการรายงานรายการการด้อยค่าของสินทรัพย์ของบริษัทแล้ว ค่าสอบบัญชีถือเป็นปัจจัยหนึ่ง que แสดงถึงความพยายามอดุสาหะ (effort) ที่ผู้สอบบัญชีได้ใช้เพื่อให้งบการเงินมีความถูกต้องตาม que ควร²⁴ ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า บริษัทที่มีค่าสอบบัญชีสูงกว่าจะมีแนวโน้มรายงานข้อมูลการด้อยค่าของสินทรัพย์มากกว่า นอกจากนี้ บริษัทที่รายงานข้อมูลการด้อยค่าจะมีประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ระบุโดยผู้สอบบัญชีมากกว่าบริษัทที่ไม่ได้รายงาน แต่ผลการศึกษากลับไม่พบว่า บริษัทที่มีผู้สอบบัญชีเป็นบิกโพรจะรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์มากกว่าบริษัทที่มีผู้สอบบัญชีที่มีใช้บิกโพร

ข้อพิจารณาอีกประการหนึ่ง ได้แก่ บทบาทของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีต่อการรายงานรายการการด้อยค่าของสินทรัพย์ของบริษัท บริษัทที่รายงานข้อมูลการด้อยค่าของสินทรัพย์มีจำนวนสมาชิกในคณะกรรมการตรวจสอบมากกว่าบริษัทที่ไม่ได้รายงาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบที่รายงานความเสี่ยงของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคตของบริษัท²⁵

ตารางที่ 5 คุณลักษณะของบริษัทที่รายงานข้อมูลการด้อยค่าของสินทรัพย์

คุณลักษณะ	กลุ่มตัวอย่าง ที่รายงานการด้อยค่า	กลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่ได้รายงานการด้อยค่า	ค่า p-value (t)
ค่าสอบบัญชีของกลุ่มบริษัท	5.82	1.78	0.000 (9.78)
ค่าสอบบัญชีของบริษัท	1.21	1.02	0.000 (3.68)
การสอบบัญชีโดยบิกโพร	0.637	0.609	0.200 (1.28)
จำนวนประเด็นสำคัญในการตรวจสอบ	1.437	1.097	0.000 (6.62)
การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการด้อยค่าใน	0.226	0.184	0.029 (2.35)
หมายเหตุประกอบงบการเงิน			
จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ	4.268	3.854	0.000 (7.13)

5. การวิเคราะห์ทางกฎหมาย

ดังที่ปรากฏในบทบทวนวรรณกรรม แรงจูงใจเกี่ยวกับการรายงานทางการเงินมีความสัมพันธ์กับลักษณะเชิงสถาบันของระบบเศรษฐกิจและระบบกฎหมายของประเทศที่นำเอามาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศไปใช้บังคับ ซึ่งรวมถึงระบบกฎหมาย (ระบบลายลักษณ์อักษร และมีใช้ลายลักษณ์อักษร) ความเข้มแข็งของประสิทธิภาพทางการยุติธรรม กฎระเบียบเกี่ยวกับ

²⁴ Jeffrey Coulton, Gilad Livne, Angela Kate Pettinicchio and Stephen Taylor (เชิงอรรถ 23) 1.

²⁵ Gilad Livne, Maria Tsipouridou and Anthony Wood (เชิงอรรถ 23) 6.

การปกป้องนักลงทุน โครงสร้างความเป็นเจ้าของกิจการ ลักษณะทั่วไปของระบบการเงิน (พึงพาธนาคารหรือพึ่งพาตลาดทุน) คุณภาพของการกำกับดูแลตลาดหลักทรัพย์และบริษัทจดทะเบียน และกฎหมายภาษีอากร

ข้อมูลจากบทความนี้แสดงให้เห็นแล้วว่า ร้อยละ 33 ของบริษัทจดทะเบียนมีแนวโน้มที่จะรายงานผลขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ ซึ่งเป็นการลดลงในมูลค่าสินทรัพย์สุทธิของกิจการและส่งผลกระทบต่อปัจจัยมูลค่าของตลาดทุนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อันเกิดขึ้นจากมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 อันเป็นต้นเหตุการณับังคับใช้เกี่ยวกับการทดสอบและรับรู้รายการขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ แต่กฎหมายภาษีอากรที่เกี่ยวข้องทั้งหมดกลับไม่ได้ตระหนักหรือให้ความสำคัญของมูลค่ากิจการที่ลดลงเลยแม้แต่น้อย ดังจะกล่าวต่อไปนี้

มาตรา 65 ทวิ (3) ประกอบมาตรา 65 ตรี (17) และมาตรา 65 ทวิ (6) แห่งประมวลรัษฎากรบัญญัติให้ บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลรับรู้มูลค่าของทรัพย์สินตามราคาที่เป็นจริงที่พึงซื้อทรัพย์สินนั้นได้ตามปกติ หรือมูลค่าต้นทุนเดิม และหากมีการตีราคาทรัพย์สินใหม่ ก็ห้ามมิให้นำส่วนที่เปลี่ยนแปลงจากการตีราคาทรัพย์สินใหม่นำไปรวมคำนวณกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิ นอกจากนี้ ประมวลรัษฎากรมาตรา 65 ทวิ (1) ก็กำหนดหลักการว่า การตั้งสำรองและค่าเผื่อการด้อยค่าของทรัพย์สินทุกประเภทเป็นรายจ่ายต้องห้าม ดังนั้น กฎหมายภาษีอากรของไทยกลับละเลยต้นทุนทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจริงมูลค่ามหาศาล และผลกระทบต้นทุนดังกล่าวให้แก่เอกชนรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว โดยมิได้คำนึงถึงหลักการของฐานภาษีเงินได้นิติบุคคลที่รัฐมีส่วนร่วมในกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิของเอกชน

กล่าวโดยสรุปแล้ว หากรัฐตระหนักถึงภาระทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์ รัฐควรกำหนดแนวทาง มาตรการ หรือกลไกของแรงจูงใจที่จะผ่อนปรนภาระทางเศรษฐกิจดังกล่าวให้แก่เอกชน เพื่อให้เอกชนยังคงมีทรัพยากรทางเศรษฐกิจเพียงพอที่จะนำไปขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของรัฐต่อไป

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งกำหนดให้กิจการสามารถใช้วิจารณญาณในการกำหนดมูลค่าและช่วงเวลาของการด้อยค่า รวมถึงองค์ประกอบและคุณลักษณะต่าง ๆ ของการด้อยค่าของสินทรัพย์

ผลการศึกษาระบุอย่างชัดเจนว่า การด้อยค่าของสินทรัพย์มีความสม่ำเสมอทั้งในมิติของเวลา (time consistency) และมิติของอุตสาหกรรม (industry consistency) ที่นำไปปรับใช้ รายการการด้อยค่าของสินทรัพย์จะสะท้อนถึงความเสี่ยงทางธุรกิจในแต่ละอุตสาหกรรมอย่างแท้จริง และอุตสาหกรรมที่อ่อนไหวต่อความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอนต่อกระแสเงินสดในอนาคตก็จะมีแนวโน้มรายงานข้อมูลการด้อยค่าของสินทรัพย์ในงบการเงิน นอกจากนี้ ผู้สอบบัญชีและคณะกรรมการตรวจสอบก็เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญสำหรับการบังคับใช้มาตรฐานว่าด้วยการด้อยค่าของสินทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพ

หากพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพของรายงานทางการเงิน ซึ่งเป็นเป้าประสงค์สำคัญของการบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีในฐานกฎหมาย ก็จะเห็นบทบาทที่สำคัญของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 อย่างมีพิกัดต้องสงสัย เพราะกฎการบังคับให้กิจการรับรู้ผลขาดทุนในอนาคต ณ งวดปัจจุบันจะทำให้นักลงทุนตระหนักถึงความเสี่ยงของผลประกอบการได้อย่างทันทั่วถึง และการบังคับใช้ก็เป็นไปอย่างราบเรียบ มิได้มีความผันแปรของการรายงานการด้อยค่าของสินทรัพย์แต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงินที่ถือเสมือนเป็นธรรมเนียมของการบัญชีการเงินได้กำหนดลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐานของข้อมูลทางการเงินไว้ข้อหนึ่งว่า กิจการจะต้องยึดหลัก “ความเป็นกลาง (neutrality)” หรือการนำเสนอข้อมูลโดยปราศจากอคติหรือความเอนเอียง หลักดังกล่าวเป็นข้อขัดแย้งโดยนัยกับการรับรู้การด้อยค่าของสินทรัพย์ ซึ่งกำหนดให้กิจการจะต้องรับรู้ผลขาดทุนในอนาคตทันทีที่มีข้อบ่งชี้เกิดขึ้น แต่จะต้องรอรับรู้ผลกำไรในอนาคตเมื่อผลกำไรนั้นเกิดขึ้นจริง อันเป็นหลักการของความไม่สมมาตรของระยะเวลาการรับรู้ผลขาดทุนและผลกำไรในอนาคต ดังนั้น แม้ว่ามาตรฐานการบัญชีฉบับนี้จะแสดงถึงคุณภาพของรายงานทางการเงิน แต่ก็อาจจะลดทอนคุณภาพที่ได้รับการวัดตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานกำกับดูแลควรจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์และต้นทุนของทั้งสองหลักการ เพื่อให้คุณภาพของรายงานทางการเงินมีค่ามากกว่าศูนย์ อันเป็นการสนับสนุนการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้เล่นในตลาดการเงินต่อไป

นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายภาษีอากรว่าด้วยภาษีเงินได้นิติบุคคล พึ่งที่จะทบทวนกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการทางการเงินบัญชี อันจะเป็นการผ่อนเบาภาระทางเศรษฐกิจแก่เอกชน และนำเอาส่วนที่ผ่อนปรนได้กลับไปสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในอนาคต